

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Prebivalstvo Julijske krajine in večina prebivalstva Trsta je ob raznih prilikah na najbolj prepričevalen način dokazalo svojo voljo po združitvi z Jugoslavijo.

Leto 1. števil. 161 - Cena 3.- lire

TRST, nedelja 18. novembra, 1945

Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-1
Tel. št. 98806 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Hočemo Trst v Jugoslaviji!

Ljudstvo je priredilo angleškemu parlamentarcem in novinarjem navdušen sprejem in ponovno poudarilo svoje zahteve po združitvi z Jugoslavijo

Ob zmagi Ljudske fronte

Številne čestitke maršalu Titu; komentarji inozemskih listov

Kakor smo že poročali včeraj, je pripela v Trst skupina angleških parlamentarcev in novinarjev, ki so se te dni mudili v Jugoslaviji.

V petek ob 9 uri zvečer je priredil MOS za Trst v svojih prostorih večerjo na čast visokih gostov. Poleg angleških parlamentarcev Zil-lakusa, Doodda-a, Tiffany-je, Mach-hersona, sekretarja društva za pomoč Jugoslaviji gospoda Loyda in še šesta radia sekte je za jugoslovanske oddaje v Londonu gospođinje Mac-Lurg, so prisostvovali predsednik PNOO-ja za Slovensko Primorje in Trst, tov. Bevč France, tajnik PNOO tov. Puc Boris, predsednik MOS-a tov. dr. Pogassi tajnik MOS-a tov. Stoka Franc in več članov MOS-a, predsednik Konzulte dr. Plemenčič, tajnik SIAU-a za Slovensko Primorje in Trst, tov. Laurenti, predstavniki raznih tržaških antifašističnih organizacij, predstavniki jugoslovanskega in tržaškega tiska.

V veliki sobi pred jedilnico so se okrog 20 ure pričeli zbrati ljudski zastopniki. Kmalu so prišli tudi angleški parlamentarci in novinarji in med njimi se je razpletel pri-srčen razgovor. Vrtli so se delavci iz tovarn; ljudje iz naših političnih, delavskih, ženskih, mladinskih, kulturnih organizacij in ustanov. Zl-rično je potekal razgovor, med ka-torim so angleški parlamentar-

cem po vrsti izročali resolucije, avo-je željo pa tudi prepise svojih pro-estov, ki so jih že v zadnjih dneh razposlali zavezniški upravi v Tr-stu, pa tudi zavezniškima vladama v Londonu in Washingtonu. Tako so prejeli angleški laboristi v infor-macijo proteste zaradi osebnih iz-kaznic, zaradi postopanja policijskih organov ob priliki manifestacij in demonstracij v dnevi 3. in 4. novembra, zaradi smanjšanja sloven-skih napisov po mestu in deželi, za-radi težav, ki so jih vedno znova povzročali slovenskim gledališkim umetnikom, ki so nekod prej dav-nimi leti podajali slovensko gled-liško umetnost na slovenskem odru, dokler jim ni uničil odrov fašizem, njih same pa pogabl po svetu. Ze meseca se bore za eno ali drugo dvorano, pa vse do včeraj nikjer niso uspeli, delno sprčo zagrisena-ga odpora italijanskih šovinistov, ki so se posluževali vseh političnih in finančnih sredstev, da bi jim povsod zaprli vrata, deloma sprčo nerazumevanja in nevednosti pri-rostnih organov vojaške uprave.

Mimogrede bodi povedano, da so kakor po naključju, skoraj bi šio-vek sodil ravno po tej poti a po-močje dragih gostov danes nepri-čakovano dobili dovoljenje, da bo-do v prvih dneh prihajnega mes-eca lahko imeli svoje prve pred-stave v enem izmed tržaških glet-ališč.

maršalom Titom, ki je izrazil svo-je želje, da bi se to vprašanje čim-prej rešilo. Ker je rešitev tega vprašanja odvisna od Sveta 5 zunanjih ministrov, jim bomo natančno ob-razložili dejansko stanje Trsta in želje tržaškega ljudstva. Mi smo tu-di mnenja, naj se pusti narodom pravica do samoodločbe. Gospod Doodds se je pristočno zahvalil de-legaciji za obisk in vnovič poudaril, da bo verno tolmáčil njihove želje v Londonu.

Parlamentarci so se nato prisr-čno razgovarjali s predstavniki na-ših oblasti in množičnih organizacij in se v prijetnem razpoloženju razšli.

Prizikavši svoje tegobe in željo do-voletje po deseti uri dopoldne so se zbrali novinarji pred hotelom Excelsior v Trstu, pričakujoč an-gleške parlamentarce ter novinar-je, da bi se s njimi pomenili in skupno napravili izrazit obisk tr-žaških industrijskih velepodjet-jev. Po kratkem pomenku med novinarji in parlamentarci ter an-gleškimi novinarji je prišel tudi tajnik MOS-a za Trst, tov. Stoka, ki se je živahno udeležil razgovo-rov. Prijeto razpoloženje se je stopnjevalo kljub temu, da so od-lični gostje bili precej utrujeni: po-levso ob obudovanju vredno se bila gospe parlamentarke in novinarke.

Kmalu so se angleški gostje po-javili na pragu hotela in vstopili v avtomobile, pomešani z našimi no-vinarji in se skupaj odpravili proti tovarni strojev pri Sv. Andreju. Ko smo se ustavili pred tovarno, ker so bila vrata zaprta. Izkoristili smo priliko, da bežno pogledamo na razdeljene Lloydove ladje in delo kape starega železnega ter strojev, ki čakajo skrbne roke strokovnja-kov, da bi jih spet odzivil in spravi-li v pogon. Nato nam je vrtar odprl vrata in stopili smo v dvo-rišče tovarne.

Delavci, verjetne vsajni podobnih obiskov, niso pranehali s delom. Nadaljevali so ga v istem tempu, kot poprej. Pred nami je delavec nosil deško na ogrode večnadstrop-

ne zgradbe, ki služi za urade, na drugi strani je drugi mirno obla-gal sid z ometom. Počasni so se na vrstih delavnice pojavili tudi drugi delavci ter smo skupaj z njimi sto-pili v večjo delavnico. Angleški parlamentarci in novinarji so se spustili z delavci v prisrčen razgo-vor. Ko so delavci opazili njihovo dostopnost, so se vedno v večjem številu udeleževali razgovorov. Vsa angleška gost je imel okoli sebe zbrano gručo ljudi, ki so mu govorili o današnjem položaju tr-žaškega delavstva. Eden pravi, da Slovenci nikakor ne mirajo Italija-nov. Prav tako čutijo tudi Italija-nji delavci po ukoreninjenju brat-svo med obema narodoma v Trstu. Imajo polno zaupanje v oblast, ka-rišna je v Jugoslaviji, potrjujejo, da hočejo živeti skupno s Sloven-ci v bratstvu in ljubezni v sedmi jugoslovanski federalni republiki.

Siti smo vojne

Ko je eden od angleških novinar-jev dejal, da obstaja tudi tenden-za za internacionalizacijo Trsta, so mu delavci odgovorili, da želijo av-tonomni Trst (vendar ne interna-cionalizirani, temveč kot sedmo avtonomo republiko v demokratični federalni Jugoslaviji). Eden od de-lavcev je menil, da bi Trst mogoč postati neke vrste Sanghaja, Tan-gerja ali sličnih internacionalizira-nih mest, kar je vedno predstavl-jalo vzrok za nove vojne. Vojne so pa sili. «Hočemo, da se urediši to, za kar smo se borili», poudari de-lavec, ki je bil ranjen v partizan-skih borbah.

Nato se je razvil razgovor o plačah. Delavci so se pritoževali, da imajo premajhne mezde, ki ne zadostujejo niti za najskromnejše potrebe. Imajo sicer v tovarni ko-silo. Če je pa kdo bolan in ledar je najbolj potreben, ter ne more ta-koli, tega kosila ne dobi. Kosilo do-bijo le tisti, ki delajo. Mesec za-mesec 200 do 300 lir dnevno. Potreba-je 200 do 300 lir dnevno. Potreba-je 200 do 300 lir dnevno. Potreba-je 200 do 300 lir dnevno. Potreba-je 200 do 300 lir dnevno.

Težave tržaških delavcev

Angleški gostje so nato spet od-šli proti izhodu, delavstvo jih je pozdravilo z vzkliki: «Živel Ti-to, živila demokratična federativ-na Jugoslavija, živila sedma jugo-slovanska republika, živel Ang-lijci!»

Zopet so sedli v avtomobile in se sedaj odpravili proti ladjeodločnici Sv. Marka. Te ladjeodločnice kažejo že bolj žalostno silko kot Tovarna strojev pri Sv. Andreju. Navduše-nje delavstva za sedmo, demokra-tično jugoslovansko republiko pa ni nič manjše v primeru z navdu-šenjem delavcev Tovarne strojev. Na dveh največjih žerjavih sta pla-jovali dve zastavi: ena slovenska, druga italijanska, obe s peterokra-ko zvezdo. Visoke na pročelju ene stavbe je bila postavljena velika rdeča zvezda, s leve strani Stalino-va; s desne pa Titova silka.

Hočemo bratstvo in ljubezen

Neki parlamentarec je vprašal: Koliko ljudstva je prišlo na njho-ve manifestacije iz dežele. Delavci so dejali, da je bila manifestacija organizirana takoj po nacionalisti-čni manifestaciji ter da niso mogli računati na to, da bi nekdo prišel iz pokrajine. Bili so prisotni le de-lavci iz tržaškega predmestja Sv. Ana, Kantovelja, Barkovelja in ožje okolice, ki po večini delajo v me-stu.

Nekdo iz gruč delavcev, je opo-zoril tiste zastave, naj si jih delavci želijo in za katere so pripravljene boriti se. Ko je nekdo izmed parla-mentarcev vprašal, kajčne so nj-hove zastave, so mu delavci pred-odgovorili, da njihove zastave pred-stavljajo bratstvo in ljubezen med Italijani in Slovenci, ki skupaj ži-vejo in skupaj delajo. Za časa borbe so praktično dokazali svoje brat-svo, ko so se skupaj borili v notan-tem stremiljenju. Delavci je eden-jeval: «Italijani in Slovenci živi-jejo v popolni slogi. Italijani iz sta-vo Italijo nas pa napadajo ravno zaradi te enotnosti in mirnega so-žitja ter nam pravijo, da smo tudi mi «slavi». Mi pa ne odrekamo svo-ji narodnosti, priznamo pa, da ži-vo tukaj skupno s Slovenci. Z njimi hočemo vedno živeti v miru in se zato med seboj sploh ne raz-likujemo po narodnosti, marveč si postavljamo za cilj enotnost in bratstvo ter mirno sožitje.»

stopala njihove interese. Zato ve-rujemo v Tita, zato hočejo Jugosla-vijo.

Nekdo spet govori, da jim je hra-na slaba in da je dobio premalu. Drugi pa zopet, da kruha in tovarni sploh ne dobijo. Ko je bila tu Titova vojska, je bilo vedno dovolj hrane. Če smo bili v gozdovih kot partizani, ali trpeli v Buchen-waldu, Dachau itd. je bilo to zato, da bi dosegli svoje pravice. Mi hočemo Tita, mi hočemo ljudsko oblast, so poudarjali vse vprek.

Medtem so se vsi stroji ustavi-li, delavstvo pa je obkolilo an-gleške goste, in z njimi razpravlja-lo o vseh perečih življenjskih, stro-kovnih in gospodarsko političnih problemih.

Zapustili smo velik dvorano za popravila lokomotiv in parniških strojev. Delavci so nas vodili k pločnici, ki so je odkrili v spomin 34 tovarišev, ki so dali svoje življenje za svobodo in demokratične pravi-ce. To so bili borci v partizan-skih vrstah in aktivisti, ki so končali svoje življenje v zaledju, ali v kon-centracijskih taboriščih. Razen njih pa jih je še mnogo ki se pogre-šajo. Nekaj jih je tudi padlo v po-litičnih borbah, ko so skupno s Ti-zovimi partizani osvobodili Trst. Takrat niso delali nobene razlike med Slovenci in Italijani, borili so se za skupne ideale, borili so se v enotni vojski. Tako se borijo za svoje pravice tudi danes in med njimi ni nobene razlike v narod-nosti. «Mi zahtevamo obnovu to-varne, ne pa samo uradov, mi ho-čemo delati, hočemo graditi. Hoče-mo vlado, ki bi obnovila vse kar je potrebno za to, da bi si mogli zaslužiti vsakdanji kruh. Mi smo vsi enotni v teh zahtevah, ni pa z nami enotna neznatna manjšina, ki se je zadržila za demonstracijski pokazala nasprotne ljudski volji. Kar nas je Trščanov, mislimo vsi enako. Na nacionalističnih manife-stacijah pred kratkim so manife-stirali za Italijo zvoji oni, ki so iz Italije tudi prišli. So iz Padove, Bo-logne, Beneč, itd.»

so okoli avtomobilov vzklikali, da hočejo Jugoslavijo, ljudsko oblast ter nudili parlamentarcem jugoslo-vanske in italijanske zastave s pe-terokrako zvezdo.

Pred avtomobile se je postavila godba, zaigrala je koračnice in ko-rakala pred nami. Morali smo vo-ziti počasi, kolikor je pač dopuščal korak godcev. Na vseh zidovih so bila napisana gesla v slavo Titu, jugoslovanski armadi, Sovjetski zvezi, zavaznikom, zahteva po ljud-ski oblasti, ljudskem sodišču, ljud-ski zaščiti. Zene so nosile zastavice in vzklikale: hočemo našo oblast, hočemo kruha za naše otroke, ho-čemo Tita v Trst, in sedmo fede-ralno edinicno! «Hočemo pravi smrt kot bi se odkrili Tilu v Trstus, je vzklikal priletni stavec. Mi smo e-dini odgovorni za usodo našega mesta. Padlo je mnogo žrtev in ho-čemo svobodo!»

Povsod navdušen sprejem

Med takimi vzkliki in navduše-njem smo se počasi premikali proti Sv. Jakobu. Godba se je umak-nala, hoteli smo pospešiti vojnjo, toda ljudstvo ni dovolilo. Venomer je zapiralo pot, hotelo videti parla-mentarce in jim izraziti svoje občutke. Tako smo počasi prišli do Sv. Jakoba. Vse okna so bila polna italijanskih in slovenskih zastav. Otroci, mladina, moške, žene in star-ci, vse je vzklikalo, sedmi jugoslo-vanski federalni republik, in Titu, Pred kulturnim krožkom pri Sv. Jakobu je že bila zbrana velika množica, ki je navdušeno pozdra-vljala zastavice. Tudi tu se je zbra-la godba, ki je ves čas igrala. Slo-venci in Italijani so izpovedovali eno in isto misel: bratstvo sloven-skega in italijanskega naroda, in privrženost zveznikom.

Ko smo stopili v prostore Kultur-nega krožca, se nam je približali partizan-ski borec in pričel pripovedovati gospe Manning Lich svoje doživljanje iz partizan-skega življenja in kakaj je drage volje iz-tvoval svoje zdrevje ter bil večkrat ranjen v partizan-skih borbah. Tudi on je izrazil zahtovo po ljudski ob-lasti in sedmo federalno edinicno v demokratični federalni Jugosla-viji.

V dvorani kulturnega krožka je gospe Manning Lich spregovorila zbranimu ljudstvu nekaj besedi. Rekla je:

«Vaš sprejem me je močno ganil. Mi dobro poznamo vaše probleme, tembolj danes, ko sem bila v va-ših tovarnah, kjer sem videla iskrene manifestacije vaših delavcev. Dobila sem vtus, da se bodo vaši problemi rešili v najkrajšem času. Dejala je nato, da je Tita močno sprejelo z nepopisnim navdušenjem in vzkliki: tako je, to hočemo, ži-vel Tita, živel naš zavaznik!»

Nato smo se podali spet v naš avtomobile in se le s težavo prebili skozi množico. Vse je bilo razgri-no, vse je bilo veselo, besede an-gleške del-gatke so vzbudile ogrom-no navdušenje.

Neka ženica je prišla k nam rekoč: vi, ki ste tako blizu Tita, povejte mu, da nestrpno pričakuje-mo v Trstu njegov prihod in pri-hod njegove slavne partizan-ske vojske. Medtem nam je mladina o-koli nas, ki je navdušeno vzklika-la: «Živel Tita, živel Tita, živel zavez-niki, Viva gli Alleati!»

Ves čas smo bili zapleteni v ži-vahen razgovor med angleškimi parlamentarci in delavci ter nismo opazili, kako so bile vse delavnice naokoli polne italijanskih in slo-venskih zastav s peterokrako zve-zdo. Tudi nekaj delavcev ni hotelo ostati, da bi se razgovarjali z za-vezniki. To so nam pokazali kane-ostati, da bi se razgovarjali z za-vezniki. To so nam pokazali kane-ostati, da bi se razgovarjali z za-vezniki. To so nam pokazali kane-ostati, da bi se razgovarjali z za-vezniki.

Fašistična nastilja v Italiji

Rim, 17. Tanjug. — Rimski do-planik Tanjug javlja, da je 4. no-veembra glavni svet strokovne sve-ze v Rimu izdal resolucijo, v kate-ri v imenu 180.000 rimskih delav-cev protestira proti monarho-faš-ističnim nastiljem v pokrajini A-pulja in drugih krajih Italije, pa tu-di v samem Rimu. Zahteva, da vlada podvzame enerģične ukrepe, nova godba, velika množica ljud-stva se je onemogočila avtomobil-skom nadaljevanje vojnje. Zene, ml-ađina, mladenki, moške in starci

Beograd, 17. Tanjug. — Predsed-nik ministrskega sveta, maršal Ju-goslavije Josip Broz-Tito, je prejel številne čestitke Jugoslovancev iz inozemstva ob priliki zmagi ljud-ske fronte na volitvah.

«Jugoslovanska koalicijska v Bue-nos Airesu navdušeno pozdravlja maršala Tita, ljudsko fronto in ju-niške narode Jugoslavije, po svobodnih volitvah, katerih izidi so resničen izraz ljudske volje.

Jugoslovani in Antofagaste so po-slali sledeče brzojavko: «Ob priliki zmagi Ljudske fronte pozdravlja-mo junaškega borca maršala Tita in sodelavce izgradnje d. f. Jugo-slavije.»

Ornogorsko literarno društvo v Batmonu piše v svoji čestitki: «Če-stitamo s krvjo pridobljeni ljudski republiki z Ljudsko fronto na čel-u. Jugoslovani in Kaira pišejo:

«8000 jugoslovanskih beguncev, ki želijo pričakujejo ustavo. Vam poštljejo iz svojega množičnega zborovanja v Elisatu tople po-zdrave.»

Izražajo najboljšo voljo s tem, da glasujemo za d. f. Jugoslavijo, glasujemo za Tita, za republiko.»

«Prisrčne čestitke pri popolni zmagi Vaše Ljudske fronte Vam poštljejo Zagrebčani. Kapetan Ste-fan Rajner, Vancouver.»

«Izražajoč čustva velike večine naših sunarodnjakov in svoja last-na čustva vam v imenu osebja po-staništva poštljam iskrene čestitke ob zmagi na včerajšnjih volitvah, ki predstavljajo jamstvo, da bodo na-rodni Jugoslavije šli združeni in složni po poti napredka in svobode. Pero Cabrió, Ottawa.»

Stockholm, 17. Tanjug. — Naj-večji švedski časopis «Dagens Ni-teters» piše v svojem današnjem uvodniku pod naslovom: «Jugosla-vije je volila», kakšen je bil način poteka volitev in poudarje popolno svobodo in tajnost volitev, katerih izidi je pravi izraz ljudske volje.

«Dagens Niheters» poudarja ne-spošobnost opozicije, ki je navdu-ševje hegemonizem in reacionar-stvo in katere pravi predstavnik so zbrani v Italiji in v Londonu. Članek poudarja zgodovinske zaslu-ge maršala Tita pri osvoboditvi in združitvi Jugoslavije, kakor tudi njegove zasluge za njeno demokra-tično prihodnost.

Bern, 17. Tanjug. — Bernski do-planik Tanjug javlja, da je list «Nationalzeitung» napisal pod na-slovom «Popolna Titova zmagas, da so se volitve v Jugoslaviji vršile v popolnem miru in miru ter ob-javlja vtise skupins britanskih član-ov parlamenta.

Visok obisk

Generallajtnant W. D. Moran, komandant vseh zavezniških sil v Sredozemlju je pred-vočrajšnji in v spremstvu koman-danta XIII. Britanskega korpusa generalmajora Johanna Hardinga in drugih zavezniških ofi-cirjev obiskal odred JA za Slo-vensko Primorje, Istro in Trst na Krasu, kjer je bil prisrčno sprejet.

Po obisku pri Odredu je obiskal se druge zavezniške vojaš-ke edince v Gorici. Včeraj pa je obiskal razne vojaške ustano-ve v Trstu in neposredni okolici.

Lužiški Srbi

Praga, 17. Tanjug. — AFP jav-lja, da je ob priliki pričetka sve-rovnega dijaškega kongresa v Pra-gi narodni odbor Lužiških Srbov poslal kongresu poziv na dija-ke vseh svobodnih držav, naj pomaga-jo Lužiškimi Srbov, da bodo spet dobili svoje svobode, ki so jo že l. 1635. izgubili.

Setveni načrti v Jugoslaviji

Jenkinska setev v okraju Velika Kikinda se uspešno izvaja. Če bo lo-ropo vreme, bo setev kmalu popol-no zaključena. Kljub pomanjka-nju delovne sile in vprege so dose-žani rezultati presežni: prikakovna je. Pri izvajanju setvenega načrta nudijo veliko pomoč kolonisti iz Bosne, ki so tu nameščeni. Pri delu se posebno odklikujejo otroci kolonistov. Po letošnjem setvenem načr-tu je bilo pridržano, da se pose-je na privatnem sektorju 25.915 ka-kastrskih juter. Dosej je zoreli 22.687 juter in zasejali nad 17.000. V prihodnjih dneh bo setveni nač-rt popolnoma izvršen brez zakas-nitve. Vse težave, ki so se pojavile, so premagane zaradi poirtvoval-nega dela naših kmetov in pomoči, ki jo nudijo ljudske oblasti. Za državni sektor je bilo predvideno, da se obdelo 5.333 juter. Od te po-robije je proračun in zasejanih 4.371 kakastrskih juter. Rezultati, ki so doseženi na državnem sekto-ru, so popolnoma zadovoljivi, a v nekaterih krajih je prekoračena norma setvenega načrta. Tako je v Banatski Topoli zoranih in za-sejanih namesto 500 privedenih, 547 juter. Setev na državnem sek-to-ru bo v okraju Velika Kikinda kmalu zaključena.

Nemške podmornice v Argentini

New York, 17. Tanjug. — AFP javlja, da je v svojem govoru pred kongresnim odborom za zunanjo trgovino namestnik ameriškega ministra za zunanje zadeve Braden dejal:

«Samo dva ukrepa imamo na razpolago da uredimo položaj v Argentini in to so vojaške in go-spodarske sankcije.»

Braden je tudi izjavil, da so v Argentini pripisale en mesec ali dva po nemškem zlomu nemške podmornice. Potem ko je Braden poudaril, da so zavezniški uradni kot obveščeni, da so se iz teh podmornic izkrcali tajinstveni pot-niki, je dodal:

«V tem primeru utegnejo v pre-stranih predelih Argentinijske utri roli pravice.»

Braden je tudi pomenil, da pri-hod teh podmornic v Argentino ni slučajen, ker so bila s pomočjo radia v svesti s Argentino.

Sovjetske pošne znamke

Med vojno je ljudski komisari-jat ZSSR za prometne zveze izdal mi-lione krasno izdelanih pošnih znamk. Vse večje dogodka v življe-nju Sovjetske zveze, kakor so ob-letnice znanstvenikov, pisateljev, u-metnikov in skladateljev, je komi-sarijat proslavil s izdajo pošnih znamk, ki so zelo priljubljene pri sovjetskih in tujih zbiralcih znamk. Na eni glavnih mozkovskih ulic je trgovina, ki je vedno prenapolnje-na. Obkulejajo jo umetniki, znanst-veniki, dramski, dijaki in šolski otroci. Med pogostimi obkulejovalci so akademik Peter Kapica, Alek-sander Pokriškin, junak Sovjetske zveze ostrostralka Ljudmila Pavličenko, ki so vsi navdušeni zbir-tatelji znamk. Leta 1941, ko je bi-le Sovjetska zveza v nevarnosti, so se dvignili protosovjetski, da bi jo branili. Prva sovjetska vojna znam-ka je bila posveta časa temu dogo-ku. Dve kasnejši izdaji sta bili po-svečeni zgodovinski paradi Rdeče armade, ki se je vršila 7. novembra na Rdečem trgu. Serije znamk so bile posevne tudi stalgrajski bitki, obrambi Odese, obleganju Se-vastopola in blokadi Leningrada. Mnogo junakov je bilo upodobljenih na pošnih znamkah, kar sovjetski zbiratelji posebno visoko cenijo. Čeprav je sovjetsko ljudstvo poveč-elo moč vojne svoje svojo silo ko-ristno fronto, se je vendar spomni-lo in oddolžilo spominu klasikov ruske kulture. Znamke odražajo Resnava obletnice velikega slikarja Repina, skladatelja Rimsega-Kor-zakova, maršala Kutuzova, pisate-ljev Gorkega, Krylova, Griboje-va in Kajodavkega, iznajditelja radia Popova in očeta ruskega te-levizija Zuckovskega. Te pošne znamke, ki so bile izdane v omeje-nem številu, so sedaj postale re-likvije. Na znamkah je prikazano tu-di tovarštvo Združenih narodov v vojni proti Hitlerjevemu. Na eni izmed njih so zastave Sovjetske zve-ze, Velike Britanije in Združenih držav s Staljinovimi besedami: «Naj živi zmagla anglo-sovjetski ameri-ške borbene zveze!»

Od vsepovsod

Chiaso: Neodvisni dnevnik «Nuo-va stampa» poroča, da se je vodi-telj liberalne stranke Benedetto Croce odločil izstati na prihodnjem plenarnem zasedanju posvetovalne skupščine vladno krizo. Krščanski demokrti in akcionisti so se spo-ročili, da bi podprli pobudo libe-ralne stranke.

Bern: Agencija France Presse poroča o članku švicarskega časopi-sa «Journal de Genéves» v kate-re je rečeno: «Zgleda, da je na čelu novofašističnih zverj, ki so jih nedavno odklii v ramih veleme-stih severne Italije, mladi menih Blandino della Croce. Moč ostalih voditelj tega gibanja je prav tako tudi novinar Concetto Pettinato, bivši urednik časopisa «Stampa» za časa fašistične vlade.»

Sofije: Bolgarska brzojavna a-gencija poroča, da je včeraj pripis-la v Sofijo z letalom skupina fran-coskih izobraženecv in častnikarjev, ki bodo ostali nekaj dni na Bolgar-skem. Med njimi je tudi znan fran-coski knjeznik Claude Morgan, ravnatelj tednika «L'Etat Fran-çais».

London: Reuter poroča, da je lord Riverdale, predsednik britan-skega posvetovalnega odbora za znanstvena in industrijska razisko-vanja, v svojem predavanju o e-atomski energiji v Montrealu izja-vil, da tajnosti atomske bombe ni mogoče obrantiti.

Težnje ljudskih množic

Iz cele vrste resolucij, ki so bile izročene angleškimi parlamentar-cem in novinarjem vedno znova in z vse silo prihaja do izraza težnje tržaških ljudskih množic, da se do kraja in povsod uveljavijo italijan-sko-slovensko bratstvo, da se uve-ljavijo naša ljudska oblasti, da se uredi državno pravni položaj Trsta v smislu vsejudejske zahteve tržaškega prebivalstva. Takšne so postane Trst sedma federalna ed-inica, demokratična federativna Jugoslavija. In še posebej so bili an-gleški poslanci podrobno poučeni tudi o delovanju in nastopanju faš-ističnih elementov, ki se skušajo spet uveljaviti v mestu, v raznih njegovih ustanovah itd.

V postarih mestnega sveta so obiskale odposlanec delegacije tr-žaških delavcev, ljudskih antifaš-ističnih organizacij iz vseh rajonov mesta, ki so izročile gostom reso-lucije. Prvi je pozdravil angleške parlamentarce delavce tržaških la-djeodločnic, ki je v imenu svojih to-varišev dejal, da naj ponese v An-glijo pozdrave tržaških delavcev, ki so se skupno s slovenskimi par-tizani borili proti nacifašizmu. Re-koč je: «Naša iskrena želja je, da se priključimo k Jugoslaviji, kjer so dani vsi pogoji za blagostanje in razvoj industrije. Želijo bi, da bi nam prišli obiskat, da bi se tako sami prepričali o našem stanju in o naših željah.»

Toimacili bomo vaše želje

Zato želijo so izrazili tudi delegati konzula Lloyd in livarne ILVA. Laboristični odposlanec Ziliacus se jim je pristočno zahvalil in dejal, da poslanci že dobro poznajo vprašanje Trsta in gledajo nanj z veliko simpatijo in razumevanjem. Do-dal je še, da jih to vprašanje za-uzema bolj kot se dozdaj. Nadalje je rekel, da so mu pravili, da na manifestacijah, organiziranih od an-tifašističnih organizacij pridejo sto-otoko ljudi. Delavci so mu odgo-ovorili, da to ni resnično in da se je vseh manifestacij udeležila prebiva-lca večina italijanskih tržaških de-lavcev. Poudarili so, da če se po-slanci hočejo o tem prepričati, naj obkulejajo tržaške tovarne. Končno so odposlanec izjavili, da so oni po-slanci angleškega naroda in da kmalu kakor mi v Trstu tudi oni kmalu močno reaktijo in protijudo-ški elemente. Vprašali so še Ita-lijane, iz katerega razloga hočejo pripadati k Jugoslaviji. Delegati so jim odgovorili, da so se za časa borbe proti fašizmu borili skupno s slovenskimi partizani pod vodstvom maršala Tita in da so si v tej bor-bi priborili ljudsko oblast, ki pa nam je bila na žalost odvzeta. Ho-čemo biti priključni k Jugoslaviji, ker tam ta oblast obstaja in ker smo prepričani, da jo bo imele trža-ško ljudstvo v svojih rokah. Socia-listični poslanci so odgovorili, da želijo v dejstvu, da tržaški Italija-ni bodo pripadali k Jugoslaviji, kaj-žar zares veličastnega in da bodo toimacili njihove želje angliškemu parlamentu. Sledele so druge de-le-gacije, ki so istotako izražale žel-jo, naj postane Trst sedma fede-ralna enota v demokratični fede-rativni Jugoslaviji.

Smo za samoodločbo

Pozneje je pripisala še delegacija iz tržaškega okraja Kolonja, ki je predložila odposlanecom pozdravo pismo in izrazila željo vseh drugih delegacij, naj postane Trst sedma federalna enota v svobodni Jugo-slaviji. Predstavnica antifašističnih žena se je pritožila zaradi zasedbe prostorov kulturnega krožka, kjer so se vzagajali naši otroci.

Težnje ljudskih množic

tržaškega antifašističnega gibanja. To ljudstvo, so dejali, ki se je bo-ri-lo, krvavelo in žrtvovalo toliko svojih najboljših sinov v borbi pro-ti fašizmu, hoče da postane Trst sedma federalna edinicna v demo-kra-tični federalni Jugoslaviji, kjer je zagotovljeno blagostanje in razvoj mesta.

Slovenski delegaciji iz Lonje-rga so odgovorili, da dobro vedo da es-ge strah slovenski živelj do tržaš-kih predmetov.

Na večerji sta bili izročeni šte-dečni napisnici:

Predsednik MOS-a za Trst, dr. Pogassi je dejal: «Mestni osvobo-dilni svet za Trst pozdravlja pred-stavnike angleškega parlamenta. Tržaške množice čutijo veliko sim-patijo do angleškega naroda, ki je eden od prvih stopil v borbo proti fašizmu. Vedo, da je angleški narod doprinesel velike žrtve v borbi za svobodo. Zavedajoč se vseh teh žrtav, smo v najtežjih urah bili s srcem in dušo blizu angleškega na-roda. Z vašim narodom smo bili ta-ko v najtežjih urah, kakor tudi v urah zmagas. Končno je zmagas pri-šla. Sedaj uparimo na vse, da si sami kujejo svojo usodo. Pustite jim us-tanovno, pridobljene v borbi proti fašizmu in pri nas potrjene s slo-vensko-italijanskim bratstvom. V prepričanju, da izražamo čustva vsega naprednega tržaškega ljud-stva, dvigam čašo na zdravje an-gleškega naroda.»

Čiščenje fašistov v Trstu

Izvedeli smo, da sta Pokrajinski Narodno-osvobodilni odbor za Slovensko Primorje in Trst in Osvobodilni svet za Trst te dni vložila pri g. polkovniku Bowmanu, vjuznemu častniku Zavezniki vojaške uprave za civilne zadeve v Trstu, spomenico, ki se nanada na postopek čiščenja fašistov na splošno. Ker smo želeli imeti v tem pogledu podrobnejše podatke, smo se podali na O. S. za Trst in tam nam je gov. dr. Ferfolja, referent za sodstvo pri Osvobodilnem svetu, na naše tozadevno vprašanje dal sledeča pojasnila:

I. Pomanjkljivosti pravnega značaja

Po Razglasu št. 5 bi se morala kaznovati samo taka kazniv dejanja, ki so jih izvršili fašisti po 8. septembru 1943, tako da razen redkih izjem, skoro brez pomena za naše mesto in pokrajino vrt om neveljavnih zločinov fašistov, izvršenih pred to dobo, ne zapadejo nobenemu kazenskemu doledu. Ta pomanjkljivost zakona je bistvena narave in živo nasprotje čuti za pravičnost naslova slovenskega in italijanskega ljudstva, ki ga je fašizem kruto preganjal ne samo po 8. septembru 1943, marveč in predtem od leta 1919 dalje. Moremo celo trditi, da so bila prva prejšnja leta, pred ravno kar drugo svetovno vojno, v naši pokrajini najhujša leta fašističnega nasilja in terorja.

Dočim si je v začetku svojega delovanja Izredno porotno sodišče pravilno osvojilo kriterij, da se smatrajo za kriminalce, ki zapadejo kazni, o kateri govori Razglas št. 5, val pripadniki Colotti-jeve bande, formacij «Brigate nere», «X Masa» ter vseh raznoraznih okrožnih policijske, se je sedaj ta zdravi kriterij opustil, dasiravno je tako ravnanje v nasprotju z zakonom samim. Sedaj zgolj pripadnost omenjenim bandam ni dovolj; potrebno je dokazati, da so ti pripadniki izvršili določena kazniva dejanja, kakor n. pr. preganjanja, mučenja, umora, aretacije in podobno, kar ima za posledico, da se večji del obtožencev oprosta, ker mučeni, aretirani in preganjeni po navadi ne vedo za ime sločina, mrtvi pa ne morejo govoriti.

II. Pomanjkljivosti bistvenega značaja jurisdikcije Izrednega porotnega sodišča

Sojenje Izrednega porotnega sodišča je po svojem bistvu politične narave, Izrednega značaja in zahteva od poklicnih sodnikov ter poklicnih javnih tožilcev, jasen politični čut. Eden izmed največjih nedostatkov sedanjega porotnega sodišča je ravno pomanjkanje politične osenitljivosti poklicnih sodnikov in javnih tožilcev, ki gledajo na delovanje sodišča predvsem iz policijske stališča, kar ima neizogibno praktično posledico, da dejanske krivice duha in celo črko zakona, ki so ga poklicani uporabljali.

Kar se pa tiče laičnih sodnikov, je treba imeti pred očmi dejstvo, da vršijo svoj posel za dobo 15 dni in v tem tako kratkem času, je človeško nemogoče, da bi spoznali in se seznanili z zakonom in postopkom porotnega sodišča v zadostni meri, zaradi česar se morajo zanesti popolnoma na predsednika in na njegovo korektnost, tako da je hote ali ne hote položaj predsednika prevladujoč tudi v presoji kaznivosti in odmere vili-ke kazni.

III. Izvršni organ

Vsak sodni organ mora imeti iz razumljivih razlogov na razpolago policijo, ki naj izvršuje potrebna raziskovanja in aretacije, odrejane od javnih tožilcev. Izredno porotno sodišče pa je bilo v teku treh mesecev svojega delovanja v resnici brez zadovoljivo delujoče policije. Saj se ne moremo ubraniti namenske, če pomislimo, da je vsa skromni policijski aparat, ki ga je imelo Izredno porotno sodišče na razpolago, za časa svojega obstoja imel le dvoje samokresov, ne pa potrebnih municije in osebnih legitimacij ter nobenega prevoznega sredstva. Sicer pa je bila ta policija razpuščena in jo je nadomestila Civil Police, v kolikor se pa tiče nalog, ki pripadajo tej slednji pri Izrednem porotnem sodišču, ne udi prepričevalnega jamstva za objektivno postopanje, kajti v njenih vrstah se nahajajo agenti bivše fašistične policije.

Iz teh razlogov sta P.N.O.O. in O.S.T. predlagala Z.V.U. v svoji spomenici nekatero spremembo v zakonu in postopku Izrednega porotnega sodišča, katerih upoštevanje bi vsakokrat zadovoljivo število ljudske množice, ki pričakujejo, da bodo Zavezniki ugodili njihovim upravičenim željam. Predvsem se zahteva raztegnitev kazenskega preganjanja vseh ohi fašistov, ki so zagrešili kazniva dejanja tudi pred 8. septembrom 1943.

To v kolikor se tiče Izrednega porotnega sodišča. Delovanje epuracijskih komisij pa je dosejalo na splošno zadovoljivo, čeprav je njih poslovanje prepodano in birokratično. Zato je treba počakati a končno sodbo o njihovem delovanju.

Aretacija

Zavezniki vojaška policija je aretirala 2. t. m. pri Čegljaju na avtobusu, ki vozi iz Tolmina v Gorico, pet Slovencev in Tolmina, ker so imeli pri sebi manjše vrste ju-goslovanskih okupacijskih list. Najmanjša vrsta je bila 5 lir, največja pa 1000 lir. Omenjenih pet oseb je potovalo iz cone B zopet v cono B, akoli del cone A je zato, ker so prometne vrste tud ugodnejše, ni so pa imeli namena, kaj kupovati. Zanimala nas, kaj bi rekli nekateri, če bi jugoslovanske oblasti ravnale na enak način, ko vendar vsaka oseba, ki potuje iz cone A v cono B, nosi s seboj vsaj dve vrste vrste zaveznikiških okupacijskih list.

Seja MOS-a

Na današnji seji Konzulte so navzdor sklenili poslati brzojavko maršalu Titu s čestitkami za uspeh pri volitvah. Prav tako so sklenili poslati brzojavko Zaveznikiški parlamentarni delegaciji v zahvalo za razumevanje in zanimanje za tu-kejšnji položaj ljudstva in prizadevanje, da seznanijo svet z dejanskimi položajem. Končno je tov. Stoka, tajnik MOS-a, podal izdopen referat o posetu delegacije v ladje-delnihcah Sv. Marka in v Tovarni strojev Sv. Andreja. Opisal je razgovore poslanecov z delavci, ki so prikazali svoje težnje in željo po priključitvi k Jugoslaviji, ki jim edina lahko zagotovi lepšo prihodnost. Poslanci so izjavili, da pri njih mnogih tega ne vedo in da si bodo prizadevali verno prikazati doma težnje tujnjega ljudstva in na sploh dejanskega stanja.

Poziv

Kdor ve za grobove desetih talcev, ki so jih nacisti obesili na Proseku, se naproša, da to javi uredništvu «Primorskega dnevnika».

Festival dela v Gorici

Danes bodo priredili goriki E-notni sindikati in okrožni odbor Prosvetne zveze za Goricko festival dela. K sodelovanju so bile povabljene vse slovenske in italijanske strokovne organizacije, prosvetna društva iz mesta in vsega okrožja. Kakor vse kaže, se bo prireditve razvila v Veliko afirmacijo slovensko-italijanskega bratstva v delu, ter se bo manifestirala trdna povezanost mestnih delavskih množic z našim kmečkim ljudstvom po vsej deželi. Na današnji goricki praznik dela bodo go goriskih ulicah nastopili in izpričali svoje socialno zavest in narodno bratstvo vsa naša Brda, Slovenske Benečije, Kobariski kot, Tolminske gore, Baska in Idrijske doline, Treinta in sončno goricko gričevje, idrijski rudarji in vipavski vinogradniki, irnovski gozdarji, ljudje iz razdejanj kraških vasi.

Festival goriskega dela bo se posebej potozal na eni strani sadove ljudske oblasti na področju obnove, zastoj in pomanjkanje pa povzod tam, kjer je bila ljudska oblast nasilno postavljenega ob stran. Festival bo priča obnavljanja porušeni vasi Lokev, Cepovana, Tribuše, Lazen in drugih, bo priča naporov svobodnih idrijskih rudarjev za obnovo in razvoj izkoriščanje podzemnega bogastva naše zemlje, od kar z njo razpolaga ljudstvo. Na festivalu bodo sodelovali vinogradniki in sadjarji, vrtnarji in strjarji, renski in solkanski mizarji, mirenški čevljarji, delavci iz anohovskih tvornic cements, gozdarji s trnovske pianote in Cerkljanskega, beneški kostanjarji. Na njem bodo v velikem številu nastopili furianci kmetje, koloni, da izpričajo svojo bratsko povezanost s slovenskim kmečkom in delavcem, svojo socialno solidarnost z brati enako žuljavni rok.

Zbirali se bodo že na vse zgodaj ob vseh dohodih v mesto. Po sprevedu po glavnih ulicah in trgih se bo proslava dela in bratstva gorickih delavskih množic zaključila na Travniku. Gorica je v miričnem pripravljenu svojega velikega dre. Vsa dežela pa se prav tako svečano pripravja, da manifestira svoj delovni in kulturni značaj v svoji sončni, delovni, napredni in demokratični Gorici.

Zborovanje povratnikov iz Francije

V Ajdovščini je bilo 9. t. m. okrajno zborovanje tovarišev, ki so se pravkar vrnili iz Francije. Tovariši Dobrovoljski, član Oko SIAU za Ajdovščino, je otvoril zborovanje in pozdravil navzoče. Spregovoril je o borbenosti in požrtvovalnosti narodov Jugoslavije, o belogardističnem izdajstvu, o pravičnih terjatvah primorskega ljudstva po priključitvi k domovini. Tovarišem, ki so se vrnili iz Francije je povedal, da jih Primorska ni nikdar pozabila, da je ljudstvo poslalo nešteto resolucij Zaveznikiški vladam. Dodal je, da so na vsakem zborovanju odločno terjali njihovo vrnitev v domovino. Sledil je politični referat tovarišice Lenčke, članice Oko SIAU. Govorila je o hudi sili-rišletni borbi, prikazala zasluge partizanov in komunistične partije ter obodila razne mihaljčevičeve in rupalčkovce. Spregovorila je tudi o uniji in o medsebojnem bratstvu o Slovensko-italijanski antifašističnih narodov v uljijski krajini. Tovariši Roman, urednik «Primorske borbe», pa je govoril o vprašanju Trsta. Vsi govorilci so bili nagrajeni s burnimi odobravanjem in vzkljkanjem.

K diskusiji se je oglasilo več tovarišev. V splošnem so govorili o mukopolnem življenju v taboriščih, o zapostavljanju, velikem nezadovoljstvu in sitnostih, ki so jih imeli do vrnitve v domače kraje. Enoglasno so zahtevali priključitev Primorske s Trstom k Jugoslaviji. Zborovanje je bilo zaključeno s petjem in vzkljkanjem maršalu Titu in demokratični federativni Jugoslaviji.

Obnavljamo in sodelujemo

Ze dolgo časa nismo nič poročali o Sempoljari pri Nabrežini. Sempoljari so zelo odlični ljudje. Hitro rešujejo vsa vaska in druga vprašanja. Pred par tedni so za-želi napeljavati elektriko, kar gnla fašistična uprava v 25 letih ni zmogla. Veliko pomoč jim nudijo partizani III. bataljona OJA, a katerimi sodelujejo na vseh poljih pri reševanju težav. Sempoljari zlasti primanjkuje hrana. Suša je kmetom uničila 70% pridelka. Ker se težave tako velike, bi bilo dobro če bi vsakdanji prenehali z egoizmom, ki se jih še drži. Naše geslo je pomagati revežem, pomagati onim, ki nimajo nič hiše, nič polja, nič mleka. S temi ukrepi bi smpoljari Sempolju pridobilo lastni na polju ljubljanskega socialnega stanja, na polju obrove in bi ojažalo težave novo izvoljenega KNOO ki se trudi z vsimi močmi, da bi pomagal ljudstvu v bližnji hudi zimi.

Sindikato gibanje v Mirenskem okraju

V Mirenskem okraju so vedno kmetje z malimi posevsti. Ti kmetje se prezkusili zatiranje fašističnega režima, zato pa se danes globoko zavedajo važnosti sindikalne organizacije. Zavedajo se, da bodo le sindikalni odbori, ki zrastejo iz njih srede, sposobni ščiti interese našega kmeta. Sindikalna organizacija je zato zajela pri nas široko kmečko množico. Pripravljali odbor ima v načrtu osnoveni kmečke podružnice po vseh vaseh. Stavbinih podružnic bo ustanovljenih 5 v celem okraju, razen teh pa ena čevljarska, ena mizararska, ena mehanično-kovinarska in ena mešana, pri kateri pridejo v poštev vse vrste stroke, ki nimajo zadostnega števila članov za samostojno podružnico. Teh podružnice je osnovanih že nad polovico. S požrtvovalnim delom pripravljavnega odbora bodo prav gotovo v najkrajšem času osnovane še ostale, ki so v načrtu. Tedaj se bo lahko sklicala okrajna skupščina in priprejani odbor, da se bo sindikalna organizacija tedaj že močno razširila.

Otvoritev gluhozemnice

Goriška deželna uprava je v sporazumu z Z.V.U. določila, da se 1. decembra t. l. otvori zavod za gluhozemne. Otvoritev bo začasnó v Gradicki ob Soči, v vili poletne kolonije (Colonia estiva), kamor naj svoji pri-peljejo gluhozemne otroke obojnega spola. Opozarja se, da se bodo slovenski otroci učili v maternem jeziku.

Sestanek šahistov

V ponedeljek 18. novembra ob 8. uri zvečer, bo sestanek vseh šahistov v Ljudskem domu. Na sestanku se vabijo vsi ljubitelji te lepe igre, kjer se bo obravnavala načrt o osnutku šahovskega kluba.

TRŽAŠKI RADIO

Sporod za nedeljo 18. 7. glasba za dobro jutro; 7.10 čitanje sporoda v slovenščini; 7.15 poročila v slovenščini; 7.30 poročila v italijanščini; 7.45 klobaz; 7.50 pestra jutranja glasba; 8.30 pot za italijanske kmetovalce; 9. kmečki sokolci; 9.30 pot za slovenske kmetovalce; 10. sveta masa iz cerkve sv. Justa; 11. slovenska priredila; 11.15 glasbeni program za nedeljo; 12. prenos iz Vidma; 12.45 poročila v slovenščini; 13. napoved glasna poročila v italijanščini; 13.15 glasbena fantazija; 13.45 predavanje; 14. pri-gled vesti; 14.05 pestra glasba; 14.30 italijanske mladinska 15. pionirska ura (slov.); 15.30 16.30 prenos iz Vidma; 18.30 obvestila svojcem; 19. evangeljski vestnik; 19.30 pestra glasba; 20. napoved časa — poročila v slovenščini; 21. športne novice; 21.15 znameniti list; 20.15 poročila v italijanščini; 21.30 predavanje; 22.15 predavanje; 22.30 predavanje; 23.10 predavanje; 23.30 predavanje; 23.50 predavanje; 24. predavanje.

Iz tržaškega življenja

Naknadni sprejemni izpiti
Za petek 9. t. m. so bili odrejani za zamudnike naknadni sprejemni izpiti za I. razred slovenske nižje srednje šole v Gorici. Ker se je pa razširila nerazsena vest, da so zavzniki zasedli prostore šolskega doma, kajer naj bi se ti izpiti vršili, se dijaki niso javili. Prihajajo pa sedaj in prosijo, da bi se ti izpiti dovolili. Ravnateljstvo je tem prošnam ustreglo in določilo, da se bodo ti izpiti vršili v soboto, 24. t. m.

Dijakom in njihovim staršem se priporoča, naj ne nasadajo takim tendencioznim govoricam, ampak naj se brez strahu ravnajo po navodilih, ki jih dajejo šolske oblasti po časopisu, po radiu ali na raz-glasnih deskah v šolah.

Tovarnar Stock se je vrnil

Pred dnevi so delavci, uradniki in upravniki distriktih tržaških tvrd Stock S. A. in Stock Cognac Medicinal S. A. proslavili vrnitev ustanovitelja in predsednika Lionela Stock, ki je bil več let prisilno odsoten. Delavci in uradniki so predsednika sprejeli z veseljem in mu izročili v spomin darila. Svečanost so zaključili nasmehčeni obeh tvrdki. Omenjeni tovarnar je mer prvimi, ki je takoj po svoji vrnitvi pripravil vse potrebno za obnovo obeh tovarnov, ki sta bili med vojno porušeni.

Ljubljanski igralci v Trstu

V naše mesto je prišla igralca ekipa štiridesetih študentov iz Ljubljane, ki bodo nastopili v dvorani kulturnega krožka in Skenjnu s pe-strim sporodom. Prireditve se bo pričela ob 17. uri.

Enota sindikati

Danes 18. t. m. ob 11. uri bo v ulici Imbriani 5. L. soba št. 7, otvori-tve prve pokrajinske umetniške razstave za zadetnike. Sindikat isane stroke. Vabi odbor podjetij isane stroke se sestanejo v ponedeljek 19. t. m. ob 18.30 v ulici Monfort št. 3.

Delavski zbor

Enotni sindikati so ustanovili o-srednji mestni italijansko-slovenski zbor (delavski zbor). Delavci, ki želijo sodelovati, naj se javijo v ulici Imbriani 5. soba št. 4, kjer se vsak večer spreje-majo prijave. Ni potrebno, da so pevcvi včlanjeni v kakem zdruo. Sodelujejo lahko tudi posamezniki!

Prebrana

Obvestilo potrošnikom. Sepral javlja, da potrošniki nimajo po do-ločenem roku vsaj pravice dvigniti blaga, ki jim pride, četudi dnev-niki ne objavijo ali le delno objavi-jo poročila o delitvi hrane, kate-ra jim Sepral redno dostavlja. Da se v bodoče izognemo takim neprilikom, bo vsakikrat prepri-pameznih obvesti prbit na občinski deski.

Prosvetno društvo „Slavko Škarnar“

Jutri ob 8 zvečer bo v prostorih — kot po navadi — važna odboro-va seja.

Za „Našega dijaka“

Prosvetno društvo Barkovlje je darovalo 19.783 lir. KNOO Sv. Barbara 220 lir in 50 krompirja. Blažki Rudi za dijaški dom namsto roč svojci žen za 600 100 lir.

Družina Kapun daruje v počastitev spomina Drajkca

Družina Kapun daruje v počastitev spomina A. Coka 200 lir za «Našega dijaka» in 700 lir za si-rote padlih partizanov.

Skerlavaj Tereza daruje v počastitev spomina A. Coka 300 lir za «Našega dijaka» in v počastitev spomina Mirkota Sosica 200 lir za sirote padlih partizanov.

V počastitev spomina Tomaziča daruje družina Kodrič 1000 «Za našega dijaka». Tudi za sirote padlih partizanov daruje omenjena družina v počastitev Vladimirja Kovčiča 1000 lir.

Dobra srca

Ob priliki obnega zbora okraj-nega Rdečega križa Skenjnu je darova tov. Karl Bočaj za RK okraj Skenjnu 600. Posnamajta!

Občni zbor Prosvetnega društva pri Domju

Danos, 18. t. m. ob 14.30 se bo vršil občni zbor Prosvetnega društva pri Domju. Vabijo se vsi člani in prijatelji, da se ga v čim večjem številu ude-leže.

Izpiti za imenovanja v trgovski mornarici

Pri Pomorski direkciji v Trstu se bodo pričeli 11. decembra t. l. izpiti za imenovanja v trgovski mornarici.

Rok za predložitev prošnje

Pri-stanski komandi katere morajo biti sestavljene na kolokovanem pa-pirju (L. 6) in opremljene s pred-pisnimi dokumenti, izteče dne 1. decembra t. l.

GORICA

Vojna škoda

Pokrajinsko kmetijsko nadzor-ništvo v Gorici se je obrnilo na fr-ančno intendanco v Gorici s proš-jo za pojasnila, kako naj se pred-lagajo prošnje za vojno odškodnino, ki pritiče za škodo na kmetijskih premečnih in nepremičnih.

Obveznost oddaje koruze

Oddaja obveznih dajatev koruze v Ljudska skladišča napreduje se-lo počasi. Ker v zadnjem času kro-ži razne govorice, da so zavzniki-ške oblasti izdale nalog, naj se nabiranje ustavi, naznanja Kmetijski urad ZVU v Gorici, da so vse na-rebde glede nabiranja, izdane v splošnim ukazom št. 55, še vedno v veljavi. Zato se morajo vse dolžna količine koruze oddati takoj ostr-njakneje do 15. decembra t. l. v Ljudska skladišča.

Poljedelci, ki še niso prijavili predelka koruze, pri Statistično-gospodarskem uradu, naj to storijo s-tudmuda ozi. najkasneje 5. decem-bra t. l.

Kdor se ne bo držal naredb, bo prijavitelj Vojaškemu zaveznikiš-ku sodišču.

Obveznost oddaje koruze

Statistični gospodarski kmetijs-ki urad za goriska področje po-jeasnjuje, da se v smislu splošnega ukaza št. 5, izdanega po zavezniki-škemu upravi 17.7.1945, leta last-nikom zemlje, ki so jo dali v za-kup, čeprav so se pogodili na pla-čilo zakupnine v naravi, ne dove-ljuje odbitek žita za svoje lastne, družinske in gospodarske potrebe.

Obveznost oddaje koruze

Dne 19. t. m. ob 3. uri po-rodnega šibega ana, iz vrste.

STANKOTA ŠTOK

Ki je padel za osvoboditev naše-mle domovine dne 25. 8. 1945, pri-pojavil, kjer bil tudi začasnó.

Dutovlje, 17. 11. 1945.

Zalujoča družina Štok.

Poizvedbe

Kdor bi kaj vedel o GERZEL-LOFRANC (GERSELLI), roj. 17. 6. 1903, odpeljanem iz Coronea v Da-chau 26. 8. 1944 in od tam neznan-kam, naj sporoči o njegovi usodi, družini Gerzeli, Senožeče 141, Trst.

MALI OGLASI

OBLEKA MOSKA, iz sive flanelne napradaj. Dobra prilagoditvi različ- potovanja. Krojačnica Mozetta, Piazza Garibaldi 11.

RUSKI JEZIK POUČUJEM.

via Timeus 16-V, vrača 17.

Primerno nagrado

dobi, kdor bo pripomogel izložitvi opremo, ki so jo odnesli Italijanci, jedilnica, pisarna iz hrastovega lesa, spalnica iz mahagonija, (vse zadnje časa na Opčinah, Nazionalni 18); nastanjanji, divani, zeleno pol-obleko (Bergagna, Horeje, Lusa, Mayer, Pfenghans, Springher, Simek, Althammer, Zangher, vseh predelanih stvari) «Fulus» za oseh; z rolaštim robom čišči stroj; kasetne, sesalce prahu (Ester-trux; 4 ure (2 stari, kuvalnica, trolux za namoro); knjige, sloven-ščino, enciklopedije z «Bx libris»; pred-je, zavese, posteljina, prepro-je, drugo.

TAJNOST ZAJAMCENA

Villa Maria, Privata Via Commerciale 31, ali Cornelli, poštini predal št. 307, telefon 40.36

KOLARJA

ki bi prevzel v našem popolnoma opremljeno delavnico v Nabrežini, iščem. Delo takoj, zagotovljena plačila časa. V bližini se nahajata dve kovačnici. Zglasti se pri Mariji, Nov-vak, Nabrežina 123.

Dr. GAETA, zobozdravnik

Izdeluje proteze v jeklu, zlatu, kva-čiku in plastiki. Največje znanje ženskih zdravilnic (C.T.P.A.), ordi-nara od 18.45 do 14.45 nara od 18.45 do 14.45

Via Alcaidi 1, Piazza Scorpioni

Velika izbira moškega blaga

dežnih plaščev, ugodne cene. Krojačnica MIRO MOZETIC, Piazza Garibaldi 11

Neutemeljena obsodba

Trst, 17. t. m. — Danes je bila na zaveznikiškem vojaškem sodišču v Trstu, via Santa Caterina, obravnava proti tovarišicama, ar-tiranima 3. novembra ob priliki reaktivnih manifestacij in to: Roje Valeriji (24 let) in Bučar Nuši (30 let).

Po izjavi sergenta Brydena, ki ju je aretirali in ki doslej še na nobeni razpravi ni dal izjave, ki bi je potrdili vsaj eden od obtožencev, ali priče, je obtožena Roje napadala civilista, napadla več policistov in končno ovirala enega policista pri izvrševanju dolžnosti. Obtožen-ka je vse to odločno zanikala ter izjavila, da je šutila od zadač u-darce policista, nakar so jo z brutno silo privlekli do kamiona in jo vrgli vanj kot žival. Dobil je pri tem izjelo pokodbe, ki jih je ugotovil tudi zdravnik. Obtožena Bučar Nuša bi naj bila po izjavi sergenta Brydena okrog 11 pure na trgu Goldoni in tam poziva-lu ljudstvo k demonstraciji, ovi-rala delo policije in končno dejansko napadala nekoga policista. V dramatični razpravi, na kateri so vse priče ovrgele trditve zavezniki-ške policista, je tudi obtožena Bučarjeva odločno zanikala obtožbo in izjavila: šele ob 11.30 uri dopol-

drugim, niti s tem svojim prepri-čanjem kršiti javnega miru. Kakor poročnik Miller na vseh doesdanjih obravnava, tako je tu-di na današnji major Ballis trdil, da se je v šestih letih vojaške služ-be zaveznikiški strahnik odlično izu-čil, zaradi česar ni verjetno, da bi se pri uradovanju razburjal, ali mo-tili. Ravno zato mora tudi v tem primeru verjeti bolj prijavi ser-genta, kakor izjavam drugih prič, pa naj si gre tu tudi za ugodno bo-riko narodno osvobodilnega giba-nja, ki je na to svojo izjavo kot priče priselga pri mučeništvu onih borcev, ki so dali svoje življenje za osvoboditev Trsta. Prav tako pri ocenbi verodostojnosti priče ne more igrati odločnice vloge, da je pri-čnik daleč naokrog poznana funkci-onarka NOF, in da kot taka tesno sodeluje z zaveznikiško upravo. (Ne je ugotovil tudi zdravnik. Obtožena Bučar Nuša bi naj bila po izjavi sergenta Brydena okrog 11 pure na trgu Goldoni in tam poziva-lu ljudstvo k demonstraciji, ovi-rala delo policije in končno dejansko napadala nekoga policista. V dramatični razpravi, na kateri so vse priče ovrgele trditve zavezniki-ške policista, je tudi obtožena Bučarjeva odločno zanikala obtožbo in izjavila: šele ob 11.30 uri dopol-

Pričačevali smo kot zaveznikiški zavezniki, da bo ZVU kaznovala, ali pa vsaj opozorila prizadete po-policijske organe. Vendar tega ni bilo! Se celo več. Prav tisti ljudje, ki so še enkrat pokazali svojoprilastnost, so to kot priče storili še enkrat na so-dišču.

Sodnik jih je sicer priključil v drugo ali v mi se njihovih preteklih zaslug ne bi nikoli upali ocenjevati, ker znamo pravilno oceniti vojne napore zaveznikiške vojske.

Toda g. sodnik je pozabil, da bi poleg prič, ki so pričale, da obtož-enke niso krive, mogli nastopiti še desetletni prič, ki bi lahko potrdi-le, da je bil maršalkriterij udarec in aretacija v tistih dveh dneh brez vsakega vzroka.

Dejstvo, da sta bili brez konkretnih dokazov obsojeni dve antifašisti-ki, ki sta se borili vedno ob strani velikih zaveznikov, pa je najbolj žalostno.

Pričačevali smo, da bo sodišče stvar v resnici objektivno presodilo, ker je peč sodišče.

Kdaj bodo te krivice popravljene?

Briski koloni zahtevajo svoje pravice

Pred dnevi so se v Steverjanu zbrali koloni na širši sestanku in obravnavali svoje gospodarske probleme. Namen sestanka je bil rešiti kolonsko vprašanje z baronico Tacco in g. Fabrisom. Na tem vprašanju

Tito, volila sem te že!

Volitve - velik praznik jugoslovanskih narodov

Preteklo nedeljo so se vratile v Jugoslaviji volitve v ustavodajno skupščino, ki so dokazale predanost jugoslovanskih množic ljudski fronti in ki so se zaključile z nje- no veličastno zmago. Kljub temu, da je reakcija izven Jugoslavije in opozicija, ki je njeno orodje v Ju- goslaviji, na vse načine poskušala, da bi v svetovi ustvarila viden nemo- bilnost tih volitev, je sedaj pop- ularna propadla. Opozicija, ki se je vidičala volitev in ni hotela postaviti svojih kandidatov, je ra- minala, da bo na ta način izvala v svetu sumnje da ni imela možno- sti udeležiti se volitev. Jugoslovans- ka narodna skupščina pa ji je da- la možnost, da pokaže svojo moč pri volitvah, in sicer s skrivno g- ledanje liste. Stoodstotna udeležba volivcev v večini krajev v državi vs- ak kaže resnični demokratični zna- čaj volivnih zakonov in potrjuje be- sedne maršala Tita, da bodo volitve za ustavodajno skupščino najbolj demokratične, kar jih je kdaj bilo v Jugoslaviji. Narodni Jugoslavije so 11. novembra pošteno odgovorili reakcionarjem v opoziciji in podli protijudski naklepi opozicije so do- želi popoln poraz. Jugoslovansko ljudstvo se je udeležilo volitev v veliko radostjo. O tem imamo ne- šteto primerov, ki nam jasno kažejo vo- ljo ljudstva in obenem tudi redke primere sramotnega dela re- akcije, ki se je nesramno poslu- ševala vseh sredstev, le da bi dose- žila kak uspeh.

Navdušenje ljudstva

V Sloveniji se je ljudstvo že več let pred volitvami pripravljalo na ta praznik. Pletlo je vence, priprav- lo krasove, postavljalo mlaje št- iva. Na dan pred volitvami so se do vsej Sloveniji začele množične manifestacije. Tako so v Radovlj- ni na dan volitev veselo prepevali in sporočali svoje rezultate, v tak- mi, kje bo udeležba največ stoodstot- na in kje bo oddano največ glasov za Ljudsko fronto. Mladina v Zl- rovnici je hitela z baklami in s- pravljalca, moške so se uvrščali v s- pored in se reano pomenkovali. V vseh krajih okoli Jesenice so se zbi- rali k slovesni bakladi. Iz Zirovnice pa se je videl volivci na Jen- senicami in napis, ki je v pokon- čnih črkah sestavljal priložbeno s- lome — Tito. Jeseniški kovinarji so dvignili sredi svojih plavžev ta mo- gočen napis, da bi vsi vedeli, kako mislijo. Ravno tako je bilo v Hr- uščici, Okrog in krog Hruščice so go- rili krasovi, posebno velik je bil v Mozaki, nekdanjem domu pra- znikov. V nedeljo jutraj je bila godba prva na nogah in zbrala va- ščane. Najprej so odšli na grobove talcev, potem pa na volišče. Skoraj vsi so opravili svojo dolžnost že dopoldne. Ob treh popoldne je stra- žar je napisal na tablo pred voliš- čem: «Volilo je 569 volivcev, to je 100%. Tako je bilo povsod. V Meng- šu so postavili na dan volitev 40 metrov visok mlaj na glavnem trgu, ki je ponosno mlaj s svojo ko- šato krono, na njej pa je plapol- lala velika slovenska zastava. Naj- višji mlaj so postavili v Godišu pri Skofji Loki. Mlaj je bil visok 48 metrov. Na Bledu je bilo jezero slavnostno razsvetljeno. V Ljubljani so mesto spreminili v en sam vrt, poln zastav in zelenja. Ves dan so po mestu odmevali vzkliki in petje manifestantov. V tem se je kazala demokratičnost jugoslovans- kih volitev. Tako navdušenje je bilo po vsej Jugoslaviji.

Na voliščih

Z veseljem so prihajali na voliš- ča volilci, med njimi prvič v zgo- dovini Jugoslavije tudi žene. Z re- zničnimi obrazi so stali pred volitvni- mi komisijami in spraševali, da bi se bolj natančno vedeli, katera skrinjica je za Tita. Stare žene, med njimi najstarejša volilka Ljubljankca Prijatelj Ana, stara

99 let, so pokazale, da ljubijo ravn- no tako Tita kot ves narod. 99letna starka je vzklila, ko je volila: «Živel Tito! Tito!». Ko jo je po iz- vršeni volitvi pokrila spremljajoča tovarišica z odelo in pripomnila, da to je potrebno, da bi se ne pre- hladila, je starka rekla: «Nič zato, če sedaj umrjem, Tito, volila sem te že.» Mati padlega divizijskega komisarja je oddala svoj glas v skrinjico Ljudske fronte, ko pa je morala sedeti v prazno skrinjico je vzklila solznih oči: «Pokletu ubijalcu! Tudi vojska je sedaj po- novem jugoslovanskem zakonu ime- la pravico do volitev in se jih je udeležila stoodstotno. Iz nekega vo- lišča pripovedujejo: Pol ure pred pričetkom volitev so se vsajki za- deli zbrali pred volitvimi prostori. Odpirajo se vrata. Za hip popusti disciplina. Vsak bi hotel voliti prvi. Prvi se vrača iz prostora. Visoko v zrak vrže kapo, jo ujame in za-

vpilje: «Hura, tovariši, jaz sem iz- strelil zadnji strel. Zadel sem reak- cijo naravnost v arce.» Drugače pa je bilo pri srcih ti- stim, ki so izgubili voljno pravico. Na volišče na Rakeku je med prvi- mi volilci prišel iz oddaljene vasi 19letni bivši domobranec. Ker mu je bila po sodelem sklepu odvzeta volivna pravica, je prinesel sop- rednih rož ter prošil za dostop na volišče. Položil je rožo na skrinjico Osvobodilne fronte in s solzami v očeh odšel. Tako je bilo pri sre- čitistim, ki so preje hlapčevali oku- patorju.

Dokaz svobode volitev

Povsod so se ljudje veselili. Tam na severozhodu Slovenije pa žive ljudje, ki niso dutili praznega naše domovine, kjer ni bilo partizanskega gibanja in ne borbe za obstaj- nek kot drugod po Sloveniji. Te ljudi je izbrabljel že od nekaj so-

čustila žrtve na domačem pokopa- lišču. Prejnjani dan je okrasila gro- bove 50 mladih borcev s cvetjem in vencem. Svčanosti se je udeležila tudi naša vojska, ki je zapela nek- kaj žalostnik in pozdravila padle tovariše s tremi salvi. Tovariši iz vojske se je s kratkim govorom spomnili njih žrtve za osvoboditev. Njegove besede so vse prisotne ga- nile do solz.

Na Vse svete je mladina iz Ku- šarjev pri Benečji prav lepo oko- krasila na Srednjem pokopališč- u grobove borcev, ki so podlegli ranam v partizanski bojni in v bližnji vasi. Spomnila se je tudi na osem padlih tovariših, ki po- čivajo na pokopališču pri Sv. Štu- baniku v Benečji. Misleč, da so ti grobovi zapušeni, je šla tjakaj. A našla jih je lepo okrašene. Bene- čanki, ki sta stali kraj grobov, sta dejali: «Krasimo grobove, da izka- žemo hvalčnost njim, ki so dali življenje za svobodo beneške zem- lje. Mladina iz Rut je spletila svet- lepih vencev s slovensko trobojnico. Ker nima v vasi nobenega groba, je okrasila grobove padlih v vasi Srednje, dve uri daleč od Rut.

Prav tako lepo so bili okrašeni grobovi padlih v Ročnju, Melinje- vcih, Kanalu, Morsicem, Melnici, Valenadu, Loscih in Zapotoku. Tudi začasni grobovi in najtemnej- ših gozdovih ali jarkih so bili ta dan polni rož in vencev.

Na Vse svete je mladina lepo okrasila grobove osemnajstih tal- cev-partizanov, ki počivajo na pokopališču v Svetem. Na vsak grob so mladinke položile vence z na- rodno zastavo in rdečo zvezdo. Na Vernih duš dan pa je bila na pokopališču velika svečanost. Ob tej priliki so vsačani zapeli v spomin padlim žalostinko «Kot žrtve...».

Komemoracija desetih mladih talcev, žrtve nemškega terorja, je bila na Vernih duš dan v Proseku. Po maši zadušnici je dolg spoved krenil na mesto, kjer so bili talci ustreljeni. Spomenik, ki se danes dviga na tem mestu, je bil dobesed- no pokrit rožami, sredi katerih je gorelo mnogo sveč. Po molitvah za mrtve, ki jih je imel tamkajšnji kaplan, je gospod župnik povečal delo padlih in obodil krutost in hudobnost morilcev. Nato je pev- ski zbor zapel v spomin rusko žalostinko «Žrtvam» in «Vigred».

Dne 3. t. m. je bila v Tolminu slovesna komemoracija vseh pad- lih borcev. Svečanosti se je udele-

ževala Janka Premrla - Voljka, za narodnega heroja. Preteklo leto pomenja, če ga ho- demo na kratko in po njegovi bi- stveni strani označiti, ureničevanje odloka Vrhnovega plenuma Osvobodilne fronte o priključitvi, torej dejansko uvrščanje naše zem- lje v ostalo Slovenijo in s tem v Ju- goslavijo. To je glavna vsebina treh razdobji, ki so sledile veliki nemški ofenzivi. To je glavna vse- bina razdobji, ki ga označuje para- lna boja proti lažljivostim župa- nima in lažljivostim slojam, to je glavna vsebina avnojske kampa- nje, ki ga označuje entuziazično sprejete in potem neprestano po- navljana parola: «Za Titovo Ju- goslavijo», in zopet tudi glavna vse- bina razdobja načrtne, sistemati- čne, že v prihodnost usmerjene gra- ditve narodne oblasti, ki jo začena prv zaslanje SNOŠ-a in ki ga na Primorskem obeležujejo v nepo- sredni bližini okupatorskih postoj- njav in stotine drugih aktivstov. Glavni junak tega leta pa je bi- lo primorsko ljudstvo, ki je dalo iz sebe to dolgo vrsto borcev za na- rodno svobodo in ki jih s čudovi- to razpisnostjo vsak dan znova daje, ki je enotno kot vedno — te borbe navdihovalo s svojo brezpri- merno narodno zavednostjo, pre- danostjo, požrtvovalnostjo, Miran, Komen, Ribehorčič, brkinke, bri- ške in cerkijanske vasi v maju — vse slovenska zemlja od skrajne- ga severozahodnega klanca pa do

ganov pa dobi vso tebe vsakodnev- nega, z napori in krivjo pisanege plebiscita primorskega ljudstva za Titovo Jugoslavijo, če imamo pred- očmi, da je samo 16 dni po 8. sep- tembru pričela velika jensenska of- enziva, ki je bila uvod v nešteto drugih, po nekaterih predelih dnevnih hajk, ki je bila samo prv- o poglobljevanje ropanja, požiganja in moritve, ki jih je potem naša zemlja vse leto doživljala od be- neških hrbov pa do Istre.

V tem letu so padli trije člani Pokrajn. foruma — in to tov- rudi Mahnič-Ribčič, Darko Ma- rušič-Blaz in ravno zadnje sre- nete veteran med nami vseni Jože Sre- brnič. V nemškem koncentracij- skem taborišču pa je umrl tova- riš Miro Spacapan-Sava, ki je bil član Narodno osvobodilnega sve- tila za primorsko Slovenijo. Razen tega nam je padlo in izgnilo in okupatorjevih ječah in njegovih koncentracijskih taboriščih desete- tina okrožnih in okrajnih funkcio- narjev in stotine drugih aktivstov. Glavni junak tega leta pa je bi- lo primorsko ljudstvo, ki je dalo iz sebe to dolgo vrsto borcev za na- rodno svobodo in ki jih s čudovi- to razpisnostjo vsak dan znova daje, ki je enotno kot vedno — te borbe navdihovalo s svojo brezpri- merno narodno zavednostjo, pre- danostjo, požrtvovalnostjo, Miran, Komen, Ribehorčič, brkinke, bri- ške in cerkijanske vasi v maju — vse slovenska zemlja od skrajne- ga severozahodnega klanca pa do

prizanesle okupatorske bande. Kljub temu, ali prav zato pa je pred nekaj leti slovenska beseda, ki jo je v gojeni obliki privratal prinesla Igralska skupina IX. kor- pusa, žela zmagoslavja, kakor jih je pred tem morda samo na veli- kih taborih preteklega stoletja.

Ob tem kratkem pregledu prete- klega leta ki pomenja uresničevanje dolgoletnih sanj primorskega ljudstva in vsega slovenskega na- roda, pa je treba poudariti, da ima pri njem važno zaslugo naša volja in na našem ozemlju posebej IX. Korpus NOV in POJ. Ne sa- mo, da je v tem razdobju naša vojska tudi na Primorskem dose- gila stopnjo redne armade in da je z uspehom opravljala svoje naloge, ki jih ima na tem sektorju skup- ne protihitlerjske fronte v sklo- pu skupnih zaveznikov načrtov, temveč je ravno ona omogočila, da se, čeprav v težkih razmerah, naša nova narodna oblast povsod u- veljavlja. S svojo vseprijetnostjo je prisilila okupatorja, da se drl po nekaj postojankah, in se s tem pripomoga k temu, da ni mogel iz- siliti svoje uprave. S tem pa je bistveno sodiločevala v osnovni bit- ki tega leta, v bitki za narodno in ljudsko oblast, in ji je tudi ona vplnila posledično plebiscit za Titovo Jugoslavijo.

Dr. JOŽA VILFAN
Is brošure Leto borbe ob Be- ni in opisuje borbo za osvob- oditev Primorskega ljudstva v do- bu od 1943-1945.

Primorska se je borila za svobodo

Julijska krajina je na najbolj prepričljiv način pokazala svojo voljo po združitvi z Jugoslavijo

«Politika» je objavila članek pod naslovom: «Italijanski sovinitvi proti interesom Združenih nardo- v», v katerem pravi, da so ob sestanku Attlee-a in Truman-a v Washingtonu italijanski reakcio- narni zvonovi pričeli s kampanjo proti upravnim jugoslovanskim ter- jatvam.

«Kot poprej, se tudi sedaj ita- lijanski sovinitvi zelo malo zavedajo načel, za katere so se borili v tej volitvi združiti narodi.

Atlantska listina

Predešnik italijanske vlade Fer- ruccio Parri je imel te dni govor v Vidnu, zelo blizu jugoslovanske meje, v katerem je naperil mnogo napadnih obožb napram jugoslovanskim oblastem v delu Julij- ske krajine ki je pod upravo ju- goslovanske armade. Dejal je: «Ne moremo ostati mirni spričo klcev,

ki prihajajo iz pokrajini, ki jih imamo za svoje. Branili bomo svo- je brate in našli bomo moč, da bo- mo to storili.

S takimi obožbami je predsednik italijanske vlade Parri zanikal svo- ja zatrdila, da si želi sporazuma z Jugoslavijo na pravični podlagi.

Po poročilu Reuterjevega dopi- nika iz Rima je italijanski zunanji minister de Gasperi poslal pred- sedniku Trumanu pismo, ki je bilo objavljeno v Washingtonu in ki pravi, da Italija ne more podpisati miru, če ne dobi velikega jadrans- kega pristanišča Trst, ki je pri- padel Italiji po prvi svetovni vojni.

«Politika» nato poudarja, da so ta italijanska počenja nasprotna atlantski listini in pravi, da ju- goslovanska delegacija v Londonu ni terjala nič drugega kot lojalno iz- polnitev načel atlantske listine. Po- kazala je, da je Julijska krajina narodnostno jugoslovanska in da

predlala etnografsko mejo. Za- vozniki v Londonu so naselno spre- jeli za zahtevo. Parri in de Gasperi nista mogla dati drugega argu- menta kot tega, ki ga je razkril italijanski reakcionarni tisk, ki nas obožuje, da bi vzbudil sočutje sve- tovnega javnega mnenja in neza- dovoljstvo za nami.

V Italiji onemogočajo veliki ve- losepostniki in faziistični velekapl- tal gospodarsko obnovo.

Jugoslavija želi kar najkrajšnjeje pravilno rešitev vseh vprašanj z Italijo. Prav tako si želi, da bi se Italijano Ljudstvo čimprej opo- moglo od opustošenja, ki ga je za- pustil fašizem in čim bolj obnovi- lo gospodarsko življenje. Tega pa ni mogoče doseči z metodami, ki se jih pošljuje Farrijeva vlada. Se manj pa s kampanjami, kot jih vodi Italijanska reakcija.

«Kakor je CLN v dneh vstaje spre- jel v celoti kvesturo, črne brigade, X Mas in vse z okupatorjem kom- promitrane elemente, da bi jih postali proti organiziranim ljud- skim množicam, tako brez obta- vljanja pripisuje Zveza italijanskih partizanov naziv partizan vsako- mur, ki je pripravljen sprejeti nje- ne mahinacije.

Pravi partizani, to so tisti, ki so se z nami borili na gorah, se ne bo- dejo tak zapeljati. O tem smo pre- dčitali. Žal nas je misel, da bi se kaka družina padlih tovarišev dala zavajati s temi vabiki, ki hočejo is- rabljati žrtve njihovih slavnih is- ovov.

Mi, primorski partizani, opom- njamo «Voce liberata», naj preneha s obkrovanjem. Kajti mi, ki smo se borili, ne bomo trpeli žalitev. Ni smo se ustrijali borili in nismo pri- tem imeli nikakih izpukacij. Za- to ne bomo dopuščali, da bi se svoboda izražanja tepridila v svobodo obkrovanja.

Mi nadaljujemo našo, še ne do- končano borbo za iste ideale in s enakim zanosom kot v preteklo- sti, ko smo je imeli proti sivi Hit- lerskemu vojsko. Partizani, ki so se resnično borili, nas pozajo in mi poznamo njih. Zdrženiti smo, kakor smo bili. Bili smo je vedno ljudska vojska. Naše geslo je še smeraj isto: Smit fašizmu — Svoboda na- rodov!

Stoletnica slovenske šole v Sv. Križu pri Trstu

Danes bo proslavil Sv. Križ pri Trstu 100 letnico ustanovit- ve slovenske šole, te zibelke pro- svetnega dela pred sto leti, iz katere so vzrasle generacije, ki si kričjo danes pot v svobodo in lepšo prihodnost. Sodelovalci bodo: pevsko društvo in pionirski iz Nabražnje, pevski zbor s Proseka, domača godba in pio- nirske in pevski zbor.

Na sporedu so: ob 14.30 od- kritje spominske plošče na sta- rih šoli. Govorila bosta tovariša Ivan Tence in Mirko Dovšak, kot predsednik domačih organi- zacij, tov. Drago Pahor, kot za- stopnik SPZ iz Trsta. Domača godba bo zaigrala «Hej Slovan- ji», pionirski pevski zbor in združeni pevski zbori zapoje priložnostne pesmi.

Po tej otvoritveni svečanosti se bo vršil nadaljnji spored v društvenih prostorih s nagovorn- o gled. igralca, domačina tov. Košute, s petjem pionirskov, zbora iz Nabražnje, Proseka, do- mačega zbora in godbe.

Zvečer ob 20. uri uprizarijo domači mladinci dvojezanko «Dekle s severa». Na sporedu so še recitacije «Soči», domača godba, pionirski in pevski zbor.

Plebiscit krvi za Jugoslavijo

Ponovni odkopi in prenosi trupel padlih borcev pričajo o visokem krvnem davku, ki ga je dalo primorsko ljudstvo za priključitev k Jugoslaviji

žilo številno ljudstvo iz vsega o- kraja. Na pokopališču je tolminski pevski zbor zapel žalostinko «Žrt- venci. Svčanosti se je udeležila tudi naša vojska, ki je zapela nek- kaj žalostnik in pozdravila padle tovariše s tremi salvi. Tovariši iz vojske se je s kratkim govorom spomnili njih žrtve za osvoboditev. Njegove besede so vse prisotne ga- nile do solz.

Na Očiči je bil 4. t. m. svečano odkrit spomenik, ki ga je ljudstvo tistih krajev postavilo v spomin treh garibaldincev in enega Rusa, ki so padli letos na Veliki petek, ob priliki zadnje velike sovražni- kove ofenzive. Pri odkritju je bi- lo navzočih veliko ljudi. Zastopana je bila tudi naša vojska, mladincev in ženske organizacije. Vsi navzoči so bili ganjeni do solz.

4. t. m. so prenesli v Vremsko dolino zemeljske ostanke tov.

Franceta Dujea, ki so ga SS-ovci umrtili v Podgradu v Istri in tov. Ludvika Pozria, ki je padel pri Rojni Bistrici. Tov. Dujea je v roj- niški škofiji pričakala velika množica z zastavami in venci. Pev- ski zbor društva «Žrtvica» je zapel «Vigred» in «Vremca», tov. Zarko pa je lepo govoril. Na po- kopališču se je ob odprtjem grobu v imenu ljudstva poslovil od ju- nakov poročnik Hudoklin. Ogrom- na množica se je zopet zgrnila v Skofijo in pričakala še truplo tov. Ludvika Pozria. Veličasten spoved je nato krenil skozi Vremski Bri- ki župni cerkvi v Vreme. Po ob- rabi so pevali zapel žalostinko. Ob odprtjem grobu se je poslovil od padlega tovariša Abin Duje.

6. novembra 1945. leta se je v Hriški Bistrici pričelo izkopavanje žrtv, ki jih je v zaklonišču zasula avionska bomba. Do sedaj so spo-

Is borb za svobodo: Radiotelegrafisti sprejemajo in oddajajo depelje.

znali samo tovarišico, ki je bila la- ni o Veliki noči zajeta na Priložah v Brkinih. Izkopavanje se nadalju- je. V tem zaklonišču je bilo ubitih 12 ljudi iz I. Bistrice. Govori se, da je žrtv mnogo več, ker je oku- pator stalno prevažal jetnike iz do- maših zaporov v bistriške.

V Pevmo so se 6. novembra t. l. vrnili zemeljski ostanke petih bor- cev jugoslovanske armade. V Oslavju je bil postavljen šalni sla- volok z napisom «Slava padlim borcem». Zgodaj popoldne je velika množica v gostem špalirju, z ven- ci in cvetjem pričakala krste pad- lih domačinov. Pevski zbor in god- ba sta jih sprejela in spremljala mimo drugega žalnega slavoiloka do cerkve, med potjo je godba igrala žalostinke. V cerkvi sami se je oglašil pevski zbor. Nato se je domači gospod župnik poslovil od padlih. Spoved je nato krenil na domače pokopališče, kjer je ljud- stvo znova ob odprtih grobovih pri- seglo, da se bo borilo še dalje, dok- ler ne bo vsa primorska zemlja priključena Jugoslaviji.

Do 8. t. m. so v Hriški Bistrici iz- kopali 17 trupel tovarišev in tova- rišice, ubitih 7. aprila 1944. leta po- noči. Zraven trupel so našli tudi cementno ploščo z lesenim ročali- s, s katero so sodelavci gesta- povskih rabljev Erika Eberharta in Valterja, ubijali žrtve. Nekaj teh žrtv je bilo ustreljenih. Do se- danj so med izkopanimi spoznali sle- deče: Tončino in Teresijo Urban- dič iz Knežake, Cetin Jožeta «Tri- glav» iz Silvija, Ksena Josipa iz Malih Mun, Zadel Karla iz Velikih Mun, Stambulič Ivana iz Zejan, Logar Rudolfa iz Vrbovega, Čerčan Francu iz Vrbič, Jakšetič Ja- koba iz Vrbič, Torjan Antona, Maj- did Ivana in Boštjančič Alojza iz Hari, Čenič Anico iz Krškega (Slo- venija).

Dne 8. t. m. pa je bil v Hriški Bi- strici veličasten pogreb teh žrtv, 16 krst, pogrnjenih s slovenskimi zastavami, je nepregledna množica ljudi spremljala izo vojašje, kjer so jih okupatorji ubili, v farno cer- kev in na pokopališče. Krstam so sledili številni venci, vojaška god- ba in ljudstvo s narodnimi borei. Spoved je bil dolg več kilometrov. Na pokopališču sta se ob odprtih grobovih v imenu ljudstva in na- rodne vojske poslovila od junakov tovarišev Vide in tovariš iz XX U. D.

Do 8. t. m. so v Hriški Bistrici iz- kopali 17 trupel tovarišev in tova- rišice, ubitih 7. aprila 1944. leta po- noči. Zraven trupel so našli tudi cementno ploščo z lesenim ročali- s, s katero so sodelavci gesta- povskih rabljev Erika Eberharta in Valterja, ubijali žrtve. Nekaj teh žrtv je bilo ustreljenih. Do se- danj so med izkopanimi spoznali sle- deče: Tončino in Teresijo Urban- dič iz Knežake, Cetin Jožeta «Tri- glav» iz Silvija, Ksena Josipa iz Malih Mun, Zadel Karla iz Velikih Mun, Stambulič Ivana iz Zejan, Logar Rudolfa iz Vrbovega, Čerčan Francu iz Vrbič, Jakšetič Ja- koba iz Vrbič, Torjan Antona, Maj- did Ivana in Boštjančič Alojza iz Hari, Čenič Anico iz Krškega (Slo- venija).

Dne 8. t. m. pa je bil v Hriški Bi- strici veličasten pogreb teh žrtv, 16 krst, pogrnjenih s slovenskimi zastavami, je nepregledna množica ljudi spremljala izo vojašje, kjer so jih okupatorji ubili, v farno cer- kev in na pokopališče. Krstam so sledili številni venci, vojaška god- ba in ljudstvo s narodnimi borei. Spoved je bil dolg več kilometrov. Na pokopališču sta se ob odprtih grobovih v imenu ljudstva in na- rodne vojske poslovila od junakov tovarišev Vide in tovariš iz XX U. D.

Do 8. t. m. so v Hriški Bistrici iz- kopali 17 trupel tovarišev in tova- rišice, ubitih 7. aprila 1944. leta po- noči. Zraven trupel so našli tudi cementno ploščo z lesenim ročali- s, s katero so sodelavci gesta- povskih rabljev Erika Eberharta in Valterja, ubijali žrtve. Nekaj teh žrtv je bilo ustreljenih. Do se- danj so med izkopanimi spoznali sle- deče: Tončino in Teresijo Urban- dič iz Knežake, Cetin Jožeta «Tri- glav» iz Silvija, Ksena Josipa iz Malih Mun, Zadel Karla iz Velikih Mun, Stambulič Ivana iz Zejan, Logar Rudolfa iz Vrbovega, Čerčan Francu iz Vrbič, Jakšetič Ja- koba iz Vrbič, Torjan Antona, Maj- did Ivana in Boštjančič Alojza iz Hari, Čenič Anico iz Krškega (Slo- venija).

Za novo dobo, našo novo knjigo!

ganov pa dobi vso tebe vsakodnev- nega, z napori in krivjo pisanege plebiscita primorskega ljudstva za Titovo Jugoslavijo, če imamo pred- očmi, da je samo 16 dni po 8. sep- tembru pričela velika jensenska of- enziva, ki je bila uvod v nešteto drugih, po nekaterih predelih dnevnih hajk, ki je bila samo prv- o poglobljevanje ropanja, požiganja in moritve, ki jih je potem naša zemlja vse leto doživljala od be- neških hrbov pa do Istre.

V tem letu so padli trije člani Pokrajn. foruma — in to tov- rudi Mahnič-Ribčič, Darko Ma- rušič-Blaz in ravno zadnje sre- nete veteran med nami vseni Jože Sre- brnič. V nemškem koncentracij- skem taborišču pa je umrl tova- riš Miro Spacapan-Sava, ki je bil član Narodno osvobodilnega sve- tila za primorsko Slovenijo. Razen tega nam je padlo in izgnilo in okupatorjevih ječah in njegovih koncentracijskih taboriščih desete- tina okrožnih in okrajnih funkcio- narjev in stotine drugih aktivstov. Glavni junak tega leta pa je bi- lo primorsko ljudstvo, ki je dalo iz sebe to dolgo vrsto borcev za na- rodno svobodo in ki jih s čudovi- to razpisnostjo vsak dan znova daje, ki je enotno kot vedno — te borbe navdihovalo s svojo brezpri- merno narodno zavednostjo, pre- danostjo, požrtvovalnostjo, Miran, Komen, Ribehorčič, brkinke, bri- ške in cerkijanske vasi v maju — vse slovenska zemlja od skrajne- ga severozahodnega klanca pa do

prizanesle okupatorske bande. Kljub temu, ali prav zato pa je pred nekaj leti slovenska beseda, ki jo je v gojeni obliki privratal prinesla Igralska skupina IX. kor- pusa, žela zmagoslavja, kakor jih je pred tem morda samo na veli- kih taborih preteklega stoletja.

Ob tem kratkem pregledu prete- klega leta ki pomenja uresničevanje dolgoletnih sanj primorskega ljudstva in vsega slovenskega na- roda, pa je treba poudariti, da ima pri njem važno zaslugo naša volja in na našem ozemlju posebej IX. Korpus NOV in POJ. Ne sa- mo, da je v tem razdobju naša vojska tudi na Primorskem dose- gila stopnjo redne armade in da je z uspehom opravljala svoje naloge, ki jih ima na tem sektorju skup- ne protihitlerjske fronte v sklo- pu skupnih zaveznikov načrtov, temveč je ravno ona omogočila, da se, čeprav v težkih razmerah, naša nova narodna oblast povsod u- veljavlja. S svojo vseprijetnostjo je prisilila okupatorja, da se drl po nekaj postojankah, in se s tem pripomoga k temu, da ni mogel iz- siliti svoje uprave. S tem pa je bistveno sodiločevala v osnovni bit- ki tega leta, v bitki za narodno in ljudsko oblast, in ji je tudi ona vplnila posledično plebiscit za Titovo Jugoslavijo.

Dr. JOŽA VILFAN
Is brošure Leto borbe ob Be- ni in opisuje borbo za osvob- oditev Primorskega ljudstva v do- bu od 1943-1945.

Leto grajenja ljudske oblasti plebiscit za Titovo Jugoslavijo

Tri dejstva odlikujejo 8. septem- ber 1943. na Primorskem.

Prvo dejstvo sta izredni obseg in značaj mobilizacije v Narodno osvobodilno vojsko. Šlo je pod orož- je vse: moški in ženske, stari in mladi, zdravi in pohabljeni. Vsi so bili polni nevidnega navduše- nja. Bili so prežeti s podvzetnim, borbenim in ofenzivnim duhom. Spontanost in hitrost sta vsej mo- bilizaciji bile s svoje strani dali značaj narodne vstaje. Do črke je prišlo za Primorska takrat bila narod pod orožjem. Ta narod pod orožjem je potem 16 dni vodil borbo na goriški fronti in bil eno od novih primorskih brigad in odro- dov NOV in POJ.

Zato IX. Korpus, ki sicer ne ob- naga cele Primorske in ki tudi ne vsega samo Primorske, ki pa je vendarle naš primorski Korpus, s upravnicoštvom 8. septem- bra kot datum svojega enoletnega obratovanja.

Drugo dejstvo je, da se je na- mah sesula oblast okupatorja. Prvzaprav je neverjetno, kako je izgubil t- aparat, ki so ga gradili petindvajset let. Iz njih je čez noč, brez vsakega posebnega ukrepanja, znan je šel, in zanesljivo sovra-

vezana, potem lahko razumemo, kaj vse je prišlo do izraza in kaj vse se je zanaovalo za nas 8. sep- tembra 1943.

Velika iniciativnost množic je z narodno voljo v obliki mobilizacij- je v eno, Titovo vojsko in s soglas- nim priznanjem Osvobodilne fron- te kot nove narodne oblasti, po- kazala enotno usmerjenost in popo- lno povezanost posameznih pobud. To se da razložiti samo s predhod- nim delom in borbo Osvobodilne fronte onstran in tostran stare me- je. Partizanske čete, potem odredi in kočno brigade ter vse politično delo, ki se je naslanjalo na obro- ženo borbo in se okrog nje razvi- jalo, so kljub vsem organizacijski težavam, na katere je nalete- la OF na Primorskem, kjer je oku- patorski sistem utrjavajeta in zatirala bili po petindvajsetletnem obstoju posebn- močan, globoko preoral vse deželo. OF je bila na Primorskem zakoreninjena. Pro- gram OF je bil program primors- kih množic. Sam program se je 8. septembra 1943. izkazal kot orga- nizacijski, ki je odredil mesto in de- lo posameznikom in celoti, Vse, kar je bilo tiste dni, nosi izključno pečat OF.

Globoka ukoreninjenost OF med primorskim ljudstvom pa je na- dalje razumljiva samo, če zaso si na- jame, da OF nadaljuje

